

DECIDE-panelen

Inom ramen för uppdraget genomfördes en så kallad DECIDE-panel med syfte att inhämta synpunkter på en eventuell begränsning av rökning på allmänna platser utomhus från berörda aktörer.

Om DECIDE

DECIDE (Developing and Evaluating Communication Strategies to Support Informed Decisions and Practice Based on Evidence) har initierats som ett EU-projekt och syftar till att öka spridningen av evidensbaserade rekommendationer. Metoden innebär att intressenter samlas i en panel för att diskutera olika aspekter av den aktuella åtgärden. Paneldeltagarna ska vara utvalda utifrån lämplighet i den fråga som rekommendationen gäller. I metoden ingår ett formulär med aspekter som täcker viktiga folkhälsoaspekter. Syftet med formuläret är att underlätta steget från evidensgradering till rekommendation. I formuläret lyfts aspekter kring hur allvarligt och utbrett problemet är och vilken evidens som finns för en specifik åtgärd samt balansen mellan förtjänster och risker vid implementering, genomförbarhet, acceptans, resursanvändning, jämlikhet i hälsa, självbestämmande och hållbarhet. Under diskussionen ombeds varje paneldeltagare framför sin syn på respektive fråga i DECIDE-formuläret, varpå en diskussion följer. Förhoppningen är att panelen ska nå konsensus och utfärda en rekommendation. Om inte konsensus kan uppnås kan röstning genomföras.

Inom detta uppdrag användes en version av formuläret som arbetats fram av Statens folkhälsoinstitut, som en del av ett tidigare regeringsuppdrag som syftade till att föreslå ett transparent system för rekommendationer av effektiva metoder på folkhälsoområdet. För att inhämta information om den evidens som finns kring åtgärden genomfördes en systematisk litteraturgenomgång. Denna beskrivs närmare i den bilaga som i slutrapporten benämns som bilaga 4.

DECIDE – paneldiskussion om införandet av fler rökfria miljöer

Till panelen inbjöds organisationer med intressen inom det tobakspreventiva arbetet eller som direkt skulle kunna komma att påverkas av en förändring av tobakslagstiftningen. Inbjudan att delta gick ut till 14 organisationer varav sju kom att vara representerade vid möte. Deltagarlista finns i tabell 1. Närvarande var också fyra representanter från Folkhälsomyndigheten varav en agerade ordförande för mötet.

Tabell 1. Deltagare i panelen.

Deltagare	Deltog som representant som representant för
Pia Johansson	Statens beredning för medicinsk utvärdering samt i egenskap av forskare inom hälsoekonomi
Barbro Holm Ivarson	Yrkesföreningar mot tobak
Ingvor Bjugård	Sveriges kommuner och landsting
Stefan Lundin	Visita Svensk Besöksnäring
Yogesh Kumar	Fastighetsägarna
Marie-Louise Luther	Astma- och Allergiförbundet
Margareta Pantzar	Landstinget i Uppsala

Panelens diskussion utgår från ett rekommendationsformulär som sammanställts av myndigheten (bilaga 3 i slutrapporten). Rekommendationsformuläret samt en bakgrundsbeskrivning skickades ut till deltagarna två veckor före mötet. Deltagarna fick också de tre originalartiklarna som kommit fram genom litteraturgranskningen samt en instruktion om hur en paneldiskussion går till och en jävsbankett.

Vid panelmötet ombads deltagarna lämna svar och synpunkter på respektive fråga i DECIDE-formuläret (tabell 2). Detta följdes av en diskussion och ett röstningsförfarande då konsensus inte uppnåddes för någon av frågorna. I tabell 2 redovisas paneldeltagarnas bedömning under respektive fråga. Slutligen ombads panelen ta ställning till frågan: Bör rökning begränsas på allmänna platser utomhus?

Tabell 2. Panelens bedömning.

Aspekter	Panelens bedömning						
Problem							
Är problemet allvarligt?	Nej	Sannolikt inte	Osäkert	Sannolikt ja	Ja	Varierar	Avstår från att rösta
			2		5		
Är många människor berörda av problemet?	Nej	Sannolikt inte	Osäkert	Sannolikt ja	Ja	Varierar	Avstår från att rösta
					4	3	
Förtjänster och risker associerade med insatsen							
<i>PICO-fråga 1: Minskar rökningen i befolkningen där rökfria miljöer införts jämfört med där rökfria miljöer inte införts?</i>							
Är de förväntade önskade effekterna stora?	Nej	Sannolikt inte	Osäkert	Sannolikt ja	Ja	Varierar	Avstår från att rösta
					6		1
Är de förväntade oönskade effekterna små?	Nej	Sannolikt inte	Osäkert	Sannolikt ja	Ja	Varierar	Avstår från att rösta
			1	1	4		1
Hur är säkerheten i de bedömda effekterna?	Mycket låg	Låg	Måttlig	Hög	Ingen evidens	Varierar	Avstår från att rösta
		4					3
Är de förväntade önskade effekterna stora i förhållande till de oönskade effekterna?	Nej	Sannolikt inte	Osäkert	Sannolikt ja	Ja	Varierar	Avstår från att rösta
			2	1	3		1
<i>PICO-fråga 2: Gör införandet av rökfria allmänna platser att befolkningen där detta införts blir mer positiva till rökfria miljöer jämfört med befolkningen på platser där rökfria miljöer inte införts?</i>							
Är de förväntade önskade effekterna stora?	Nej	Sannolikt inte	Osäkert	Sannolikt ja	Ja	Varierar	Avstår från att rösta
				5	1		1
Är de förväntade oönskade effekterna små?	Nej	Sannolikt inte	Osäkert	Sannolikt ja	Ja	Varierar	Avstår från att rösta
			1	2	3		1
Hur är säkerheten i de bedömda effekterna?	Mycket låg	Låg	Måttlig	Hög	Ingen evidens	Varierar	Avstår från att rösta
		4					3
Är de förväntade önskade effekterna stora i förhållande till de oönskade effekterna?	Nej	Sannolikt inte	Osäkert	Sannolikt ja	Ja	Varierar	Avstår från att rösta
			2	1	3		1

<i>PICO-fråga 3: Minskar rökfria allmänna platser risken att drabbas av sjukdom/besvär bland befolkningen jämfört med icke rökfria allmänna platser?</i>							
Är de förväntade önskade effekterna stora?	Nej	Sannolikt inte 1	Osäkert 1	Sannolikt ja 3	Ja 1	Varierar	Avstår från att rösta 1
Är de förväntade oönskade effekterna små?	Nej	Sannolikt inte	Osäkert 1	Sannolikt ja 1	Ja 4	Varierar	Avstår från att rösta 1
Hur är säkerheten i de bedömda effekterna?	Mycket låg	Låg 4	Måttlig	Hög	Ingen evidens	Varierar	Avstår från att rösta 3
Är de förväntade önskade effekterna stora i förhållande till de oönskade effekterna?	Nej	Sannolikt inte	Osäkert 2	Sannolikt ja 1	Ja 3	Varierar	Avstår från att rösta 1
Resursanvändning							
Är behovet av resurser (tid, pengar, kunskap, personal) lågt?	Nej	Sannolikt inte 1	Osäkert 3	Sannolikt ja	Ja 2	Varierar 1	Avstår från att rösta
Är kostnaden låg i relation till det förväntade utfallet?	Nej	Sannolikt inte	Osäkert 3	Sannolikt ja 1	Ja 2	Varierar 1	Avstår från att rösta
Jämlikhet i hälsa							
Hur påverkar insatsen jämlikhet i hälsa?	Reducerad	Sannolikt reducerad	Osäkert	Sannolikt ökad 3	Ökad 4	Varierar	Avstår från att rösta
Acceptans							
Är insatsen värderingsmässigt acceptabel för de flesta aktörer?	Nej	Sannolikt inte 1	Osäkert 1	Sannolikt ja 1	Ja 4	Varierar	Avstår från att rösta
Tar insatsen hänsyn till individens rätt till självbestämmande?	Nej	Sannolikt inte	Osäkert	Sannolikt ja	Ja 4	Varierar 3	Avstår från att rösta
Genomförbarhet							
Är insatsen möjlig att genomföra?	Nej	Sannolikt inte	Osäkert 1	Sannolikt ja 2	Ja 4	Varierar	Avstår från att rösta
Är insatsen långsiktigt hållbar?	Nej	Sannolikt inte	Osäkert 2	Sannolikt ja 1	Ja 4	Varierar	Avstår från att rösta

Slutlig bedömning och rekommendation

Större delen av panelen ansåg att problemet med att utsättas för rökning på allmänna platser utomhus var stort och att många människor var berörda av problemet. Fem av sju deltagare ansåg att de önskade konsekvenserna sannolikt övervägde (n=2) eller klart övervägde (n=3) de oönskade konsekvenserna i de flesta miljöer (tabell 3). Tre deltagare rekommenderade insatsen medan två

deltagare rekommenderade insatsen under vissa förutsättningar (tabell 4). Förutsättningar som uppgavs var:

- att insatsen bör föregås av en tydlig och lång informationskampanj som når alla grupper i samhället,
- att insatsen implementeras stegvis,
- att insatsen följs av god tillsyn och utvärderingar.

Av panelens deltagare lyfts också vikten av tydlighet i definitionen av rökning så att alla produkter som avger rök ska kunna inkluderas. För möjlighet till implementering och god tillsyn framhölls också vikten av att de rökfria platserna är tydligt definierade, gärna med en klar avgränsning.

Två deltagare befarade att de oönskade konsekvenserna skulle överväga önskade konsekvenser. Dessa deltagare företrädde branschorganisationerna och ansåg att de inte kunde rekommendera insatsen utifrån de intressen och arenor som de företrädde. Personerna anförde att det inte förelåg några hinder för att enskilda näringsidkare inför restriktioner på frivillig basis. Argumenten mot rökförbudet var problematiken kring vart man ska hänvisa rökande restauranggäster vid ett rökförbud vid uteserveringar, oro för problem för ägare och ökad arbetsbelastning för serveringspersonalen. Fastighetsägarnas representant reflekterade över att tobaksrök skulle komma in i lokaler på ett mer omfattande sätt än i dag om restauranggäster hänvisades till att röka utanför uteserveringen. Det befarades att detta skulle kunna leda till att krav på nya ventilationssystem. Andra delar av panelen menade att detta inte skulle skilja sig nämnvärt från i dag då flertalet restauranger saknar uteservering och därmed redan hänvisa rökande gäster utanför restaurangen.

Tabell 3. Panelens bedömning av konsekvenser.

Avvägda konsekvenser				
Oönskade konsekvenser överväger klart över önskade konsekvenser i de flesta miljöer	Oönskade konsekvenser överväger sannolikt över önskade konsekvenser i de flesta miljöer	Balansen mellan önskade och oönskade konsekvenser är osäker	Önskade konsekvenser överväger sannolikt över oönskade konsekvenser i de flesta miljöer	Önskade konsekvenser överväger klart över oönskade konsekvenser i de flesta miljöer
2			2	3

Tabell 4. Panelens rekommendation.

Rekommendation		
Vi rekommenderar inte insatsen	Vi rekommenderar insatsen under vissa förutsättningar	Vi rekommenderar insatsen
2	2	3

Övrigt

Utöver diskussionen kring uppdraget tog paneldeltagare upp problematiken kring att utsättas för passiv rökning i sitt hem till följd av att grannarna röker och den bristande efterlevnaden och kontrollen av rökförbud på skolgårdar. Ett par paneldeltagare anser att det ännu inte är rökfritt på allmänna platser inomhus då ventilationen i de tillåtna rökrummen inte är tillräcklig och då personer som arbetar i andras hem kan utsättas för rök på sin arbetstid. Flertalet paneldeltagare betonar att Sverige redan ratificerat konventioner som fastslår att ingen ska utsättas för tobaksrök mot sin vilja och att barn ska skyddas.